

Samenvatting

Advies De buitenwereld naar binnen

Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming

De Afdeling advisering van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (hierna: de RSJ) heeft op eigen initiatief een advies uitgebracht over het belang van het betrekken van de buitenwereld bij detentie in het belang van resocialisatie en herstel. In het advies gaat de RSJ in op de vraag hoe de buitenwereld meer bij detentie kan worden betrokken zodat dit bijdraagt aan de fundamentele doelstellingen van resocialisatie en herstel.

Wat verstaan we onder de buitenwereld

Het belang van het betrekken van de buitenwereld wordt in het advies behandeld aan de hand van de thema's externe professionals (gemeenten en reclassering), arbeid & opleiding, sociaal netwerk en vrijwilligers.

Externe professionals

De gemeenten en de reclassering vormen een belangrijke schakel voor de (ex)-gedetineerde bij de overgang van binnen naar buiten. De reclassering is verantwoordelijk voor de begeleiding van de justitiabele na detentie als er sprake is van een reclasseringstoezicht in aansluiting op detentie. In de andere gevallen heeft de gemeente de regierol. Omdat deze rol van gemeenten niet wettelijk is verankerd wordt dit heel verschillend en lang niet altijd voldoende ingevuld. Voor een geleidelijke overgang van binnen naar buiten is het van belang dat de begeleiding door de reclassering en de gemeenten al tijdens detentie wordt opgestart. Ook het UWV heeft een belangrijke rol bij de bemiddeling en begeleiding van (ex-)gedetineerden naar werk.

Arbeid en opleiding

Arbeid tijdens detentie vindt plaats binnen de leer- en werkomgeving van het productiebedrijf In-Made. Gedetineerden kunnen hier werkervaring opdoen, werken aan hun arbeidsvaardigheden en een praktijkopleiding volgen. Zo zijn er mogelijkheden om te werken in werkplaatsen voor hout- en metaalbewerking, naaiateliers, wasserijen, bakkerijen en fietsenmakerijen. Ondanks dat DJI stuurt op het behalen van erkende praktijkverklaringen binnen de erkende arbeidsbedrijven van DJI, zijn er nog onvoldoende gedetineerden die doorstromen naar een reguliere opleiding of werkgever. De RSJ meent dat dit kan worden verbeterd door het afsluiten van meer convenanten die werkgevers en onderwijsinstellingen betrekken bij de overgang van binnen naar buiten. De RSJ meent dat arbeid meer als een integraal onderdeel van resocialisatie en herstel moet worden beschouwd.

Sociaal netwerk

Een (positief) sociaal netwerk is een essentieel onderdeel van resocialisatie. Daarom is het van belang dat dit contact zoveel mogelijk gestimuleerd en gewaarborgd wordt tijdens detentie. Dat geldt in het bijzonder voor kinderen van gedetineerden. Initiatieven als het Ouder Kind Detentieprogramma en de gezinsbenadering bieden ruimte en mogelijkheden om aandacht te besteden aan het belang van de ouder-kind relatie. De initiatieven zijn echter nog te vrijblijvend, waardoor er grote verschillen bestaan tussen de PI's. De RSJ constateert bovendien een hiaat voor wat betreft het zicht op eventuele (achterblijvende) kinderen van gedetineerden.

Om contact met het sociaal netwerk te onderhouden kan kortdurend re-integratieverlof worden aangevraagd. Om deze verlofaanvragen beter in te kaderen worden op dit moment beleidskaders ontwikkeld. Het is van belang dat hierbij ook wordt nagedacht over de situatie dat een gedetineerde geen (positief) sociaal netwerk (meer) heeft en de vraag hoe dit netwerk (opnieuw) tot stand kan komen.

Vrijwilligers

Vrijwilligers hebben een belangrijke en unieke positie binnen het gevangeniswezen en zijn van groot belang voor resocialisatie en herstel. Door vrijwilligerswerk breed in te zetten en niet alleen te koppelen aan re-integratie door middel van het Detentie & Re-integratieplan, kan op een brede manier invulling worden gegeven aan de resocialisatieopdracht. Vrijwilligers kunnen eveneens belangrijke meerwaarde hebben bij de re-integratie van gedetineerden in de samenleving, omdat zij een brug kunnen slaan van binnen naar buiten. Het is belangrijk dat dit wordt gestimuleerd, gefaciliteerd en structureel wordt gefinancierd.

Conclusie

De RSJ constateert dat het betrekken van de buitenwereld bij detentie nog onvoldoende is ingebed in het beleid en de uitvoeringspraktijk van het gevangeniswezen. Dit komt doordat er geen integrale en toekomstbestendige visie is op resocialisatie en herstel als het gaat om de uitvoering van de gevangenisstraf. Hierdoor worden de kansen voor resocialisatie en herstel onvoldoende benut. Enkel de focus op de basisvoorwaarden voor re-integratie is niet voldoende.

Resocialisatie en herstel zouden meer dan nu het geval is als uitgangspunt moeten worden genomen bij de uitvoering van gevangenisstraffen en de terugkeer van gedetineerden naar de samenleving. De RSJ pleit daarom voor een goede uitwerking van de doelstellingen van resocialisatie en herstel in een *integrale* visie, waarbij gewaarborgd wordt dat de buitenwereld structureler wordt betrokken bij de detentie

Daarnaast is verankering van resocialisatie en herstel in de uitvoering nodig door een herstelgericht detentieklimaat, landelijk beleid en sturing op een uniforme uitwerking in de PI's. Daarbij moet gewaarborgd worden dat de buitenwereld structureel wordt betrokken bij detentie. De verantwoordelijkheid voor resocialisatie en herstel ligt niet alleen bij DJI, maar ook bij de samenleving als geheel. Gemeenten hebben hierbij een belangrijke rol.

Aanbevelingen

De RSJ komt tot de volgende aanbevelingen:

1. Een herstelgerichte uitvoering van de gevangenisstraf heeft op de langere termijn implicaties voor de cultuur en structuur van de organisatie, alsmede voor de gebouwelijke setting. Deze vraagt namelijk om differentiatie in beveiliging en kleinschaligheid, waardoor het voor PI's eenvoudiger wordt (lokale) betrokkenheid van buiten de PI te realiseren. Zorg daarom voor een integrale visie op resocialisatie en herstel, waarbij wordt uitgegaan van een brede invulling van resocialisatie, met daarin aandacht voor een toekomstvisie op de uitvoering van de gevangenisstraf.
2. Zorg voor een sterkere verankering van resocialisatie en herstel in de uitvoering door:
 - a. een herstelgericht detentieklimaat waarbij werken aan resocialisatie en herstel vanzelfsprekend is, zowel binnen als buiten de PI;
 - b. landelijke beleidskaders, een uniforme vertaling naar lokaal beleid en sturing op de uitvoering daarvan, zodat het beleid niet vrijblijvend (meer) is;
 - c. voortdurende investering in capaciteit en goed opgeleid personeel;
 - d. coördinatie, evaluatie en zo mogelijk landelijke implementatie van lokale initiatieven.
3. Waarborg dat de buitenwereld wordt betrokken bij detentie met het oog op resocialisatie en herstel.
 - a. De inzet van gemeenten is een randvoorwaarde. Breng daarom de convenantafspraken nadrukkelijk onder de aandacht van gemeenten, waarbij goede voorbeelden voor het voetlicht kunnen worden gebracht. Als dit niet tot resultaat leidt, dan meent de RSJ dat een wettelijke verankering op termijn onontkoombaar is. Zorg daarbij ook voor een goede afstemming tussen het Rijk en gemeenten, waarbij gemeenten ervan uit moeten kunnen gaan dat de informatievoorziening en de overdracht vanuit DJI goed geregeld zijn. Maak tevens duidelijk hoe zicht wordt verkregen op eventuele minderjarige achterblijvers. Doe in dat kader ook onderzoek en investeer in gezinsbehandeling en beleid.
 - b. Haal professionals die na detentie een rol hebben zoveel mogelijk binnen de muren, zodat de begeleiding van binnenuit kan worden opgestart. Dat geldt bijvoorbeeld voor het eerste contact met de toezichthouder van de reclassering of de nazorgcoördinator van de gemeente.
 - c. Zorg voor een brug van binnen naar buiten door:
 - i. arbeid en opleiding tijdens detentie te zien als onderdeel van het D&R-plan en van belang in het kader van resocialisatie en herstel;
 - ii. partijen zoals het UWV en de gemeente al tijdens detentie te betrekken en te zorgen voor een nauwe samenwerking met de casemanager;
 - iii. DJI zowel landelijk als lokaal te verplichten tot inspanningen om afspraken te maken met werkgevers en onderwijsinstellingen in de regio, waar gedetineerden ook na detentie terecht kunnen. Bied daarbij, indien nodig,

- mogelijkheden voor subsidie en de juiste begeleiding. Bezie in hoeverre dit onder de verantwoordelijkheid van aanpalende ministeries valt.
- d. Waarborg en stimuleer vanaf de eerste dag van detentie het contact van gedetineerden met hun sociaal netwerk, in het bijzonder met hun kind(eren), door:
- i. landelijke dekking van succesvolle initiatieven;
 - ii. structurele investering in digitale middelen, omdat dit extra mogelijkheden biedt de verbinding tussen gedetineerden en hun sociaal netwerk te onderhouden en te verbeteren;
 - iii. bij de ontwikkeling van een beleidskader voor verlov met als doel contact met het sociaal netwerk, ook na te denken over mogelijkheden voor deze vorm van verlov voor gedetineerden zonder (positief) sociaal netwerk.
- e. Waarborg de intrinsieke waarde van en de toegang tot vrijwilligers voor alle gedetineerden en beperk deze toegang niet door hen enkel in te zetten voor re-integratie. Laat de voorwaarde vervallen dat het vrijwilligerscontact moet zijn opgenomen in het D&R-plan. Zorg ook voor structurele financiering van projecten met vrijwilligers die aantoonbaar van maatschappelijke meerwaarde zijn.

Het advies kunt u raadplegen op de [RSJ website](#).

